

Ke dni 8. listopadu 1920.

Osvobození, v obnoveném státu svém vzpomínáme třístého výročí bělohorské bitvy. Po ní žalost a hrůza v zemích české koruny, a pak bída největší, když národu namlouvali, že to neštěstí jest jeho štěstím, že ta zkáza je požehnáním, a když většina tomu uvěřila a ještě děkovala bohu za svou pohromu, když oslavné písně o ní skládali, jako „arií o bílohorské bitvě a victorii 1620 dne 8. Novembris“.

Pak i processí pořádali na tu smutnou horu do kostela zbudovaného na oslavu římsko-císařského vítězství a tam děkovali Panně Marii de Victoria za tu porážku. To bylo „po čase, když z horlivé práce jezovitův ten větší díl národa zhověžila o svůj zdravý rozum přiveden byl“, jak připomíná Jeník z Bratřic ve svých zápisech.

Císař Josef II. processí ta jako všechny pouti zakázal. Kostel bělohorský zrušen, prodán, prodán i obraz P. Marie Vítězné. Ale ani ne po třicíti letech vlály korouhve zase nad houfy poutníkův putujících k obnovenému kostelu bělohorskému. A pro-

daný, marianský obraz zase v něm na oltáři. Sám se přihlásil.

Páteru Čapkovi, někdy kaplanu u sv. Mikuláše na Malé Straně v Praze, pak kanovníku u Všech svatých, zjevila se, jak tvrdil, P. Maria. Oznámila mu, že její bělohorský obraz je u mlynáře v Stodůlkách za Oujezdskou branou a že „její svatá vůle jest v jejím paláci na Bílé Hoře residirovati“. P. Čapek s processím odnesl obraz od mlynáře ze Stodůlek do bělohorského kostela. To se stalo r. 1813.

Sedmého léta poté bylo dvousté výročí bělohorské porážky. Slavná bohoslužba, processí, zpěvy. Ale ta „tma ve dne jako v noci na rozumu lidském“ netměla se po všem národě. Nezapomněli exulanti a emigranti 17. a 18. věku, nezapomněli četní „bratři“ a evangelíci, kteří se doma tajili, a pamatovali osvícení vlastenci a buditelé. Jak asi vzpomínali o dvoustem výročí osudné bitvy, jak Jungmann, jemuž se zarosily oči, když poprvé shlédl bělohorskou pláň, jak Palacký, jenž nechtěl na ni ani vkročit, a jak ostatní věrná srdce — Panoval císař František, panoval Metternich. A tak mlčet, mlčet; upřímně, bez přetvářky a falše vzpomenout bylo možná jen v důvěrném kroužku.

Tenkrátě tajně, v opisech kořovala elegie, kterou po německu složil baron Stencz, „náš vši vážnosti hodný, velmi učený vlastenec a znamenitý sbírač rerum bohemicarum neb věcí vlasti naší se dotýkajících“, jak o něm napsal Jeník z Bratřic. Baron Jan Stencz je znám také z dějin pražského divadla. Byl náruživý divadelník; r. 1797 najal vlastenské divadlo u Hybernů a řídil je.

Jeho elegie na Hvězdu (An den königlichen Thiergarten Stern bei Prag) nevznikla o chmurném dni listopadovém, nýbrž pod zářícím sluncem prvního

máje v mladé, něžné zeleni královské obory Hvězdy. Odpočívaje tu pod stromy, vzpomněl si baron Stencz, „že v tomto 1820 běžícím roce zrovna dvě stě let vypadají, co se zde na Bílé Hoře ta zarmoucená bitva přihodila, v kteréž Čechové, bohužel, všecko ztratili“, tu že jsou pohřbeny „všechna privilegia země, svoboda a právo národa našeho. A tu počal v truchlivosti srdce svého na tu bělohorskou Hvězdu obzvlášť pěkně rýmovati“.

Jak milo je tu Hvězdou procházet se po dlouhé zimě, v háji balsamové vůně (tak začíná se elegie), každé lidské srdce se tu zaraduje, tak že si libuje Pražan, zástup, jenž hoví sobě pod krytem omladlého lesa; ale jej, básníka, že ovívá tu umrlčí ovzduší. Co lehkého měšťáka oblažuje, to děsem tu naplňuje pravého, českého člověka.

„Hvězdo, nejstrašnější místo Čech, hrůzy plné
popraviště — —

Chmurná Hvězdo, hrobe české slávy, rakev, jež
i samo naše jméno pochovala, jež vyhlazeno
z listu svatyně, jen v Rakušanu žije —“

Düsterer Stern, du Grab des Čechenruhmes,
Sarg, der unseren Namen selbst begräbt.
der getilget von des Heiligthumes Blatte,
— nur im Oesterreicher lebt —

Vyčítá Hvězdě, že urvala nám statky, jméno, svobodu, že snížila nás za pacholka, jenž Rakousku je břemen nosičem. A dále oslovuje vyčítavě Hvězdu, že zbavila nás vlastní koruny, jejíž lesk na věky nám pohasíná. Vzpomíná Ferdinanda II., že „drzími nůžkami zpupně rozstříhal naše pergameny“ — A teď že oklamáný dav domnívá se o pouti, že kráčí místem

posvátným, tu, kde je hrob české samostatnosti. Jeho, básníka, že Hvězda těšit nemůže, že jen tupého měšťana vábí, on, Stencz, že jí nenávidí tak, že by si přál její zkázu, aby její duby byly z kořen vyvráceny, aby nic tu nerostlo, pták aby nezapíval —

Ale poněvadž elegie podle pravidel poetiky nemá končit vášnivě, proto dotkl se básník na konci své básně mírnějších strun. Smiřuje se s hájem, nikoliv však s minulostí. Hlubokého žalu a rozhořčení nad krvavou křivdou netlumí, to zůstává.

Tak psal o Bílé Hoře, o Rakousku, o císaři Ferdinandovi za Františka I. a Metternicha k dvoustému výročí bělohorské bitvy baron Stencz. A nelíčil jen svých dojmův a citů. S plným porozuměním a souhlasem četli jeho elegií osvícení, uvědomělí muži, kteří tak jako baron Stencz nezapomněli, jak v českém království bývalo, a srovnávali jak je, kteří věrně lnuli k české vlasti a její minulosti, třeba že po německu vychováni a kteří tenkrát o dvoustém výročí bělohorské bitvy vzpomínali tím bolestněji, poněvadž neměli ani naděje „jitřního světla“.

Baron Jan Stencz zemřel 26. června r. 1827 v Praze. „Věda a praví Čechové utrpěli jeho smrtí ztrátu prevelikou,“ přidává k této úmrtní zprávě Jeník z Bratřic, jenž nám Stenczovu elegii zachoval.

Lidové Noviny 7. XI. 1920.